

Jardins botànics, jardins de futur

L'abril passat, Barcelona va ser per uns dies capital mundial de la botànica. La celebració del II Congrés Mundial de Jardins Botànics va portar a la ciutat 500 participants en representació de més de 300 institucions del món de la botànica i la jardineria de 71 països. Va ser un congrés del més alt nivell, que va comptar amb la presència de Peter Wyse Jackson, secretari general de Botanic Gardens Conservation International (BGCI), i dels millors especialistes mundials en la matèria. BGCI treballa, des de la seva seu, a Londres, per coordinar les xarxes de jardins botànics que hi ha arreu del món. En la seva pàgina web ja es pot llegir un balanç del congrés de Barcelona, i no estalvia elogis. Diu que va ser “una setmana plena de discursos estimulants, discussions provocadores i punts de vista enriquidors”. I afegeix: “Aquest serà un congrés per recordar.”

**El segon
Congrés
Mundial de
Jardins Botànics
ha comptat
amb 500
participants,
representants
de més de 300
institucions de
71 països**

Des dels seus inicis, els jardins botànics han experimentat una evolució remarcable. Els primers eren, gairebé de manera exclusiva, reserves de plantes medicinals per als farmacèutics. Després, amb el colonialisme, van complir la funció d'aclimatar als jardins europeus les plantes que es portaven d'altres continents; d'aquí ve el nom de jardins d'aclimatació. Amb el desenvolupament de la botànica esdevenen autèntiques escoles d'aquesta ciència i emprenen la seva funció classificadora i organitzadora de la biodiversitat vegetal a gran escala.

La seva història es mou d'un primer camp d'interès restringit cap a una influència cada vegada més àmplia en diferents àmbits del saber i de la societat. Així ho corrobo-

ren els temes principals de debat d'aquest segon congrés internacional, que són també els pilars de referència dels jardins botànics en aquest segle XXI: biodiversitat, conservació i sostenibilitat; coneixement i innovació; cultura i patrimoni; educació i desenvolupament econòmic i social.

ESTRATÈGIA LOCAL I GLOBAL

Els jardins botànics d'arreu del món s'han implicat en el foment de mesures per aplicar l'Estratègia Global per a la Conservació Vegetal, que se situa en el marc del Conveni de les Nacions Unides sobre Diversitat Biològica (CDB). Hamdallah Zedan, secretari executiu del CDB, va dir als congressistes que “per frenar la tendència de pèrdua de biodiversitat de cara al 2010, els jardins botànics hauran d'afrontar uns desafiaments molt importants”.

Els jardins botànics tenen, efectivament, molt a dir en aquesta qüestió. Per una banda, perquè són nuclis de concentració de la biodiversitat. En els 1.800 jardins botànics que hi ha al món, s'ha estimat que s'hi conserven 80.000 espècies de plantes. Això representa un terç de totes les de la Terra. Per altra banda, perquè gestionen aquesta biodiversitat a través del manteniment de les plantes i dels bancs de llavors, gens i teixits.

El fet que els jardins botànics tinguin bancs de llavors és un bon exemple del seu potencial. Això suposa que poden fer programes de conservació *ex situ* amb el manteniment de llavors de plantes d'indrets diferents. La tendència actual és guardar no tan sols llavors de les espècies amenaçades, sinó també de les que no ho estan. El manteniment de llavors és clau —com va asse-

nyalar en la seva intervenció el professor César Gómez Campo, de la Universitat Politècnica de Madrid— a l'hora de repoblar amb una espècie determinada en cas que desaparegui d'un indret per qualsevol circumstància. En aquest aspecte també va ser d'interès l'aportació d'O. Z. Glukhov, director del Jardí Botànic de Donetsk, a Ucraïna, que va explicar com aquesta instal·lació, situada en una de les regions industrials més importants del país, està treballant en la recuperació dels ecosistemes locals, molt degradats, tasca que fa en col·laboració amb el llunyà i prestigiós Morton Arboretum d'Illinois (EUA).

UNA AGENDA IMPRESCINDIBLE

En el congrés de Barcelona s'han contrastat diferents punts de vista en relació amb l'aplicació de l'Estratègia Global per a la Conservació Vegetal, amb experiències de països tan distants entre ells com Kènia, Romania, Austràlia o la República Dominicana. El seu paper és establir uns paràmetres d'actuació vàlids per a qualsevol tipologia de jardí, de manera que cadascun, des de la seva pròpia especificitat, pugui contribuir als objectius generals. L'Agenda Internacional és un document que garanteix que els tractats internacionals i els programes nacionals per a la biodiversitat s'aplicaran de manera efectiva. També és un instrument d'avaluació i seguiment de les polítiques de cada jardí i una eina de motivació per millorar-ne el funcionament.

És una idea força acceptada que els jardins botànics, per les seves característiques, estan en una bona posició per estimular un canvi cap a la sostenibilitat. Ho poden fer difonent aquesta cultura entre el públic, però també adoptant mesures sostenibilistes en la seva pròpia gestió que els converteixi en models. L'Agenda Internacional exhorta els jardins a complir aquesta funció i subratlla la importància de la cooperació i de la projecció exterior de la seva feina de cara a aconseguir resultats.

UNA EINA PER AL TERCER MÓN

Lluny de la retòrica de les grans declaracions, Emile Frison, director general de l'Institut Internacional de Recursos Genètics de les Plantes, va relacionar l'objectiu de mantenir la biodiversitat amb l'economia: "La biodiversitat és fonamental per al desenvolupament de l'agricultura, que, al seu

torn, és fonamental per reduir la pobresa."

La salut és un altre punt crític. A Ghana, on un 75% de la població confia en les plantes medicinals en cas de malaltia, el Jardí Botànic d'Aburi ha estat destinat a prendre cura d'aquest tipus de plantes a causa de la seva disminució en molts indrets del país. El doctor K. N. Nair, de l'Institut Nacional de Recerca Botànica de l'Índia, va indicar la importància del suport de BGCI als programes de conservació d'espècies de plantes al seu país. Es dona la circumstància que els països amb una major biodiversitat —i, per tant, on està més amenaçada— solen tenir menys recursos financers per impedir aquests proces-

Els jardins botànics d'arreu del món s'han implicat en el foment de mesures per aplicar l'Estratègia Global per a la Conservació Vegetal

sos. Aquest fet posa en relleu la importància de la cooperació internacional.

LLEURE I CONSCIÈNCIA

Els jardins botànics són generadors de coneixement científic i hi treballen nombrosos investigadors. Això els permet desenvolupar tasques d'assessorament a entitats públiques i privades tant en medi ambient com en urbanisme o jardineria. A part de la contribució evident al patrimoni natural i al coneixement, els jardins botànics constitueixen per si mateixos un patrimoni cultural. S'ha estimat que aquests jardins reben uns 150 milions de visitants a l'any a tot el món.

*Jardí Botànic de Barcelona.
Bosc termòfil de les Illes Canàries*

*Visita al Jardí Botànic
de Barcelona dels
Participants en el
congrés*

**En els 1.800
jardins botànics
que hi ha al
món, s'ha
estimat que s'hi
conserven
80.000 espècies
de plantes**

És una tendència imparable, que Núria Membrives, directora del Jardí Botànic de Barcelona, valora positivament: "Crec que el futur passa per aquesta proximitat del jardí botànic a la societat. La gent que viu a les ciutats sol conèixer poc les plantes que té al voltant. El jardí, a dins de la ciutat, ha de ser un aparador on alumnes d'escoles, però també famílies senceres, puguin venir i viure el patrimoni que tenen. Aquesta tasca d'aparador educatiu és molt important."

La projecció sobre el públic en general pot tenir efectes sorprenents. Lucy A. Sutherland, de la Universitat de Middlesex, al Regne Unit, va revelar que "estudis recents demostren el potencial dels jardins botànics no tan sols per educar els turistes en els valors de la sostenibilitat i la biodiversitat, sinó també per aconseguir despertar la consciència dels que treballen en la indústria turística".

Albert Punsola

D'ASHEVILLE A BARCELONA

El I Congrés Internacional de Jardins Botànics va tenir lloc a Asheville (EUA), l'any 2000. Quatre anys després, la seu ha estat Barcelona. Per què? La proposta va partir de la nostra ciutat amb la finalitat de divulgar a tot el món l'existència del nou Jardí Botànic de Montjuïc, així com de l'Institut Botànic, situat en el seu recinte. Aquestes dues institucions han estat les organitzadores del congrés, juntament amb l'Institut de Cultura de l'Ajuntament de Barcelona, l'Àrea Metropolitana, el Consell Superior d'Investigacions Científiques i, naturalment, Botanic Gardens Conservation International. Darrere de tot això, s'ha de recordar que el 1993 es va fundar l'Associació d'Amics del Jardí Botànic de Barcelona, una entitat privada formada per ciutadans i sense ànim de lucre nascuda, precisament, per impulsar la creació d'un jardí que avui, per sort, és una realitat consolidada. Aquesta entitat, que compta amb un pla de voluntariat i un programa d'activitats de difusió i divulgació cultural del món de les plantes, demostra el vigor de la societat civil i les connexions entre la ciutadania i els col·lectius d'experts que han de prendre les grans decisions.

